

ЯКОГО РОДУ САЛЯМІ?

Іноді, вживаючи іншомовне слово, не так легко визначити, до якого роду воно належить. Перед нами постає питання: хто такий чи хто така *гуанако*? Він чи вона *гурамі*? Воно чи вона *бере*?

У будь-якому підручнику з української мови подібні слова називаються невідмінюваними, і нам рекомендують визначати їхній рід, орієнтуючись на такі критерії: невідмінювані іменники на

позначення тварин – це іменники, що вважаються належними до чоловічого роду, а на позначення неживих предметів – до середнього. Та на практиці виявляється, що муха *цеце* не чоловічого, а жіночого роду, хокей *бенді* – не середнього роду, а чоловічого.

Слід звернути увагу на те, що часто рід слова, що позначає тварину, збігається з тим, який має відмінюване слово зі значенням, що є для нього родовим. Так, *рамбульє* – це різновид вівці (жіночий рід), тому слово вживається не тільки в чоловічому, а й у жіночому роді.

Лами *альпака* і *гуанако*, антилопи *гну* і *куду*, мавпа *сапажу* мають жіночий рід (слово *куду* вживають також у чоловічому роді – паралельно із жіночим).

Назви риб переважно жіночого роду – *батерфіш*, *гурами*, *івасі*, *путасу*.

А от породи собак мають два роди – чоловічий і жіночий – *динго*, *колі*, *чау-чау*.

Іменники на позначення рослин мали б уживатися в середньому роді. Та виявляється, що груша *бере* – жіночого роду, капуста *кольрабі* – теж жіночого, сорт винограду *каберне* – чоловічого. Зауважимо, що те саме *каберне* в значенні ‘вино’ середнього роду.

Сорт ковбаси *салямі* жіночого роду, сорт сиру *сулугуні* – чоловічого, *спагеті* (*макарони*) уживається в середньому роді або в множині. *Бефстроганов* – чоловічого роду (*бик построганівський*).

Вимовляючи слово *бігуді*, ми уявляємо кілька предметів – звідси множина. З іншими словами в множині узгоджуємо й слова *жалюзі* і *драпří* (паралельно граматичні норми дозволяють і середній рід).

У множині вживають і слово *графіті*, що означає *малюнки на стіні*.

Джіу-джитсу (*боротьба*) – жіночого роду, *татамі* (*килимциновка*) – чоловічого та жіночого, *страдиварі* (*скрипка*) – жіночого, *мачете* (*ніж*) – середнього або чоловічого.

Слова, що їх узгоджуємо з назвами *танців буги-вуги*, *мірзаї*, ставимо в множині, *мамбо*, *фламенко*, *хіп-хоп*, *ча-ча-ча*, *шмі* – у чоловічому. *Па-де-де*, *па-де-труа*, *сиртакі* – чоловічого та середнього роду.

Географічний об'єкт має той самий рід, який має слово, що позначає загальну назву цього об'єкта, – так звану родову назву. Так, усі незмінювані міста середнього роду (як слово *місто*), річки – жіночого (слово *річка* жіночого роду), острови – чоловічого (слово *острів* чоловічого роду). Та як бути, коли те саме слово позначає і місто, і державу, і порт, і річку? Добре, якщо рід родової назви збігається. Так, *Конго* – держава і річка (обидві загальні назви жіночого роду), *Папуа* – держава і затока (жіночий рід), *Манагуа* – місто й озеро (середній рід). Якщо ж рід у кожній загальній назви інший, слово відповідно змінює свій рід залежно від того, що саме воно зараз має означати. Тобто *Гаїті* – він (*острів*) перетворюється на вона, щойно починає означати державу. Ті самі метаморфози трапляються зі словом *Бісау* – вона (*країна*) і воно (*місто*). Річка *Міссурі* (вона) набуває чоловічого роду, коли означає штат США.

А іноді слово означає той самий населений пункт, але міняє рід. Це відбувається, коли ми на нього дивимося з різних позицій. Так *Поті-місто* середнього роду, але якщо нас цікавить воно як *порт*, то вживаємо це слово в чоловічому.

Ніна Лозова